

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Miroslav Němec
advokát
IČO 018 27 413

Instituce

Generali Pojišťovna a.s.
IČO 618 59 869
Bělehradská 299/132
Vinohrady
120 00 Praha 2

Č. j. FA/SR/ZP/813/2017 - 12

Praha 3. 8. 2018

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 27. 7. 2017 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ a zaplacení částky ve výši 45.250 Kč s příslušenstvím, takto:

Námítky navrhovatele, ■, doručené finančnímu arbitrovi dne 3. 7. 2018, č. j. FA/SR/ZP/813/2017-9 se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 21. 6. 2018, č. j. FA/SR/ZP/813/2017-8 se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

Odůvodnění:

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá vydání bezdůvodného obohacení z důvodu absolutní neplatnosti pojistné smlouvy, kterou s Institucí uzavřeli, protože pojistná smlouva nesjednává pojištění a neobsahuje podstatné náležitosti pojistné smlouvy o životním pojištění.

Finanční arbitr rozhodl ve sporu mezi Navrhovatelem a Institucí nálezem ze dne 21. 6. 2018, č. j. FA/SR/ZP/813/2017-8 (dále jen „Nález“).

Finanční arbitr zjistil, že dne 25. 7. 2011 podepsal Navrhovatel návrh na uzavření investičního pojištění Genio (dále jen „Návrh na uzavření pojistné smlouvy“), který Instituce akceptovala jako pojistnou smlouvu č. ■ s počátkem pojištění od 1. 8. 2011 a pojistnou dobou 33 let, s pojištěním pro případ smrti nebo dožití, s pojistnou částkou pro případ smrti nebo dožití ve výši 2.000 Kč (dále jen „Pojistná smlouva“) a že pojištění sjednané Pojistnou smlouvou zaniklo ke dni 1. 3. 2015 na základě výpovědi Navrhovatele ze dne 6. 1. 2015 s výplatou odkupného ve výši 11.750 Kč.

Finanční arbitr posoudil námitku promlčení nároků Navrhovatele, kterou v řízení před finančním arbitrem vznesla Instituce, a dovedl, že nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení pro případ vyslovení neplatnosti Pojistné smlouvy se promlčel nejpozději dne 6. 4. 2017.

Finanční arbitr se nezabýval během desetileté objektivní promlčecí doby u práva na vydání bezdůvodného obohacení, neboť pro promlčení nároku postačí uplynutí jedné z promlčecích

dob (objektivní nebo subjektivní). Finanční arbitr nezjistil, že Instituce námitku promlčení vznesla v rozporu s dobrými mravy, jak tvrdil Navrhovatel, ani že by Navrhovatel prokázal nezbytný (naléhavý) právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr návrh Navrhovatele podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi v celém rozsahu zamítl a všechny své právní závěry v napadeném Nálezu řádně a podrobně odůvodnil.

3. Námítky Navrhovatele proti Nálezu

Navrhovatel namítá, že nálezní finančního arbitra je právně vadný, v rozporu s právem na spravedlivý proces a v rozporu s principem hospodárnosti. Navrhovatel namítá, že finanční arbitr v Nálezu nepřihlédl k tvrzeným skutečnostem, nezjistil dostatečně skutkový stav, a že právní závěry v Nálezu jsou vadné. Navrhovatel namítá, že Pojistnou smlouvou není sjednáno pojištění, že podstatné náležitosti Pojistné smlouvy jsou neurčité a odkazuje na svoji argumentaci před vydáním Nálezu.

Navrhovatel dovozuje, že finanční arbitr nemůže rozhodnout o promlčení nároků, kterými se věcně nezabývá, protože závěr o důvodnosti vznesené námítky promlčení je možné podle Navrhovatele učinit až po zjištění, zda uplatněné právo existuje. Navrhovatel svoji argumentaci opírá o rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2327/2016.

Navrhovatel namítá, že bez zjištění nároku, bez posouzení platnosti Pojistné smlouvy, právního vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí a okolností, za kterých Instituce námitku promlčení vznesla, nemohl finanční arbitr kvalifikovaně posoudit, zda není promlčení v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 občanského zákoníku a v Nálezu uvedený závěr o souladu námítky promlčení s dobrými mravy považuje pro nedostatečné odůvodnění za nepřezkoumatelný.

Navrhovatel tvrdí, že *„díky způsobu, kterým se vyhnul zjištění a právnímu posouzení jakéhokoli nároku Navrhovatele z důvodu procesní ekonomie“*, finanční arbitr porušil právo Navrhovatele na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina základních práv a svobod“). Podle Navrhovatele je finanční arbitr nekompetentní a nerozhoduje nestranně a spravedlivě ve smyslu § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, ale v zájmu Instituce.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr postupoval v rozporu se zásadou hospodárnosti řízení stanovenou v § 6 správního řádu, když přesto, že z úřední činnosti ví o vadách a neplatnosti Pojistné smlouvy, rozhodoval o promlčení potenciálních nároků Navrhovatele, které by Navrhovateli při konstatování neplatnosti Pojistné smlouvy ani nevznikly.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nezjistil správně běh subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení, když její počátek ztotožnil s ukončením Pojistné smlouvy a výplatou odkupného. Navrhovatel namítá, že skutečnost že je odkupné nižší než zaplacené pojistné, není totožná s vědomostí, že Pojistná smlouva je neplatná a pojistitel se tak na jeho úkor bezdůvodně obohatil, jak požaduje zákon. Příklad, kdy je odkupné při zániku pojištění vyšší než zaplacené pojistné, je u investičního životního pojištění spíše vzácný a může k němu dojít jen v případě výrazného zhodnocení fondů, do kterých je pojistné alokováno. Nejde tak o finanční ztrátu, ale o předvídatelný důsledek předčasného ukončení pojištění.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr v odůvodnění nálezu nevysvětlil, jak mohl Navrhovatel nabýt vědomost o tom, že se Instituce na jeho úkor bezdůvodně obohatila, z výplaty nižšího odkupného než zaplaceného pojistného, když Pojistná smlouva je neplatná z důvodu nesjednání pojištění a rozsahu pojistného plnění.

K naléhavému právnímu zájmu Navrhovatel namítá, že se nedomáhal určení, že Pojistná smlouva je neplatná, protože očekával, že finanční arbitr otázku platnosti či neplatnosti Pojistné smlouvy vyřeší alespoň jako předběžnou právní otázku. V Nálezu se však finanční arbitr nárokem vůbec nezabýval a není tedy možné dospět k závěru, že se vytvořil protiprávní vztah a návrh na určení neplatnosti, pokud by byl podán, by byl preventivního charakteru. V takové situaci je právní zájem na určení neplatnosti Pojistné smlouvy o to větší.

Navrhovatel požaduje, aby finanční arbitr Nález změnil a zcela vyhověl podanému návrhu.

4. Vyjádření Instituce k námitkám Navrhovatele

Instituce považuje Nález za věcně správný a řádně odůvodněný.

Instituce považuje argumentaci Navrhovatele za absurdní, protože by nutně vedla (v případech, kdy byla ve sporu vznesena námitka promlčení) k tomu, že by finanční arbitr (případně soud) měl i v případě, kdy je zřejmé, že bude návrh zamítnut z důvodu promlčení nároku, zjišťovat, zda tento samotný nárok existuje, tedy zda je po právu – tj. zabývat se nárokem meritorně a provádět mnohdy rozsáhlé a finančně náročné dokazování, přestože by bylo zřejmé, že nárok stejně nebude možné z důvodu jeho promlčení a z důvodu vznesení námítky promlčení přiznat.

Instituce argumentuje, že bylo na Navrhovateli, aby (vybaven příslušnými skutkovými informacemi) případně vyhledal odbornou pomoc, stejně jako to učinil následně. Navrhovatel neuvádí žádné zvláštní důvody, které by mu objektivně bránily vyhledat odbornou pomoc již dříve, než v průběhu roku 2017, resp. po uplynutí subjektivní promlčecí doby.

Instituce odmítá, že by námitku promlčení zneužila a argumentuje, že Navrhovatel nevedl žádné závažné důvody, které mu mohly objektivně zabránit ve včasném uplatnění nároku.

5. Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nálezu potvrdí nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr ve zbytku podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil námitky Navrhovatele jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu. Finanční arbitr proto přezkoumal soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumal v rozsahu věcných námitek Navrhovatele (srov. § 141 odst. 9 správního řádu).

5.1. *Postup finančního arbitra v řízení před vydáním Nálezu*

Řízení bylo zahájeno podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele dne 21. 7. 2017.

Po zjištění, že je finanční arbitr k řešení sporu příslušný, finanční arbitr oznámil zahájení řízení Navrhovateli i Instituci, Navrhovatele vyzval k odstranění nedostatků návrhu podle § 10 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a Instituci vyzval k vyjádření se k předmětu sporu podle § 11 a předložení dokumentace podle § 12 odst. 6 zákona o finančním arbitrovi.

Jelikož smír mezi stranami nebyl možný, finanční arbitr po dostatečném zjištění skutkového stavu věci v rozsahu nezbytném pro řádné právní posouzení a spravedlivé rozhodnutí sporu (§ 2 a 3 správního řádu), vyzval Navrhovatele i Instituci podle § 36 odst. 3 správního řádu k seznámení se s podklady rozhodnutí, a to v dostatečném předstihu před jeho vydáním, aby se účastníci řízení mohli k podkladům ještě případně vyjádřit.

Finanční arbitr následně ve věci samé v mezích své pravomoci a působnosti dané zákonem o finančním arbitrovi rozhodl dne 21. 6. 2018 Nálezem, tedy takovou formou rozhodnutí, kterou mu přikazuje § 15 zákona o finančním arbitrovi. Vzhledem k povaze věci, žádostem o prodloužení lhůt k vyjádření a předložení podkladů ze strany Instituce a prodloužením s odstraněním nedostatků návrhu ze strany Navrhovatele, je finanční arbitr toho názoru, že v řízení postupoval bez průtahů a rozhodl v přiměřené lhůtě (§ 6 správního řádu, § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi). Finanční arbitr rozhodl Nálezem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě, respektujíc zásadu legitimního očekávání (§ 2 odst. 4 správního řádu), na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy.

Nález obsahuje jak výrokovou část, tak detailní odůvodnění a poučení účastníků řízení (§ 68 správního řádu). Odůvodnění Nálezu zachycuje veškeré úvahy finančního arbitra a provedené právní posouzení zjištěného skutkového stavu, včetně uvedení všech právních předpisů, které finanční arbitr aplikoval.

Finanční arbitr v Nálezu podrobně rozebral jednotlivá skutková zjištění, která ho vedla k závěru, kdy se Navrhovatel dozvěděl o bezdůvodném obohacení a osobě obohaceného, jakož i dostatečně právně podložil závěry o tom, kdy počala běžet subjektivní promlčecí doba nároku na vydání bezdůvodného obohacení či náhradu škody a kdy tato doba Navrhovateli marně uplynula. Finanční arbitr se v Nálezu zabýval i právním zájmem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy. Finanční arbitr tak postupoval nejen v souladu s § 12 zákona o finančním arbitrovi, ale rovněž v souladu se zásadou materiální pravdy, kterou je podle § 3 správního řádu vázán.

Nález byl doručen zástupci Navrhovatele do datové schránky dne 21. 6. 2018, Instituci do datové schránky dne 22. 6. 2018.

Finanční arbitr po posouzení průběhu řízení a zhodnocení všech úkonů v řízení s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že v řízení postupoval v souladu s právními předpisy a ctil při tom rovněž zásady řízení před finančním arbitrem stanovené zákonem o finančním arbitrovi a správním řádem.

5.2. *Námítka promlčení, zásada hospodárnosti řízení a právo na spravedlivý proces*

V rozhodovací praxi obecných soudů se ustálil přístup, že z důvodu hospodárnosti řízení lze přednostně posoudit důvodnost vznesené námítky promlčení.

Finanční arbitr opakovaně odkazuje, že postupoval zcela v souladu se závěry Nejvyššího soudu (citované již v Nálezu) v rozhodnutí ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 26 Odo 683/2006, že „dovolá-li se dlužník odůvodněně námítky promlčení, soud žalobu zamítne, aniž by zkoumal,

zda uplatňované právo věřitele vůbec existuje či nikoliv“, dále na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006 „*[O]dvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) postupoval správně, jestliže posuzoval nárok žalobců nejprve z pohledu jeho promlčení“*.

Již Nejvyšší soud ČSSR, ve svém stanovisku (které finanční arbitr rovněž citoval v napadeném Nálezu) ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83, zaujal právní názor za účelem sjednocení judikatury k otázce, zda je možné pro promlčení zamítnout žalobu, kterou byl uplatněn nárok na náhradu škody jen v případě prokázání škodné události a vzniku škody, anebo bez nutnosti takového dokazování. Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky zastával názor, že „*v soudním řízení lze zamítnout žalobu z důvodu promlčení práva jen tehdy, jestliže tvrzené právo skutečně existuje, tj. tehdy, jestliže je jeho existence v soudním řízení spolehlivě prokázána. Do té doby není požadavek účastníka předmětem řízení, proti němuž může být uplatněna námitka promlčení, není právem (nárokem), které je možno zamítnout z důvodu promlčení.“*; Nejvyšší soud České socialistické republiky byl naopak toho názoru, „*že zaměření řízení v některých případech náhrady škody pouze na otázku promlčení je plně v souladu s ustanovením § 6 o. s. ř., protože tím dochází k neúčelnějšímu zjišťování skutečného stavu pro rozhodnutí věci samé.“* Nejvyšší soud ČSSR zaujal stanovisko k zajištění jednotného výkladu, ve kterém se přiklonil k druhému prezentovanému názoru: „*Dovolává-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; v takovém případě zamítne návrh na zahájení řízení. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, v nichž není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody. [...]*

Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno, nelze ovšem vyloučit, že uplatněné právo na náhradu škody může být soudem zamítnuto bez zřetele k uplatněné námitce promlčení, např. tehdy, jestliže je uplatňováno právo, které zákon neupravuje nebo jestliže je zjištění neexistence práva hospodárnější než zjišťování předpokladů pro posouzení důvodnosti námítky promlčení.

Právo (nárok) na náhradu škody nemůže tedy soud přiznat, dovolává-li se účastník řízení promlčení a toto právo je promlčeno, i když není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.“

Ačkoli se Nejvyšší soud ČSSR zabýval explicitně jen právem na náhradu škody, jsou závěry z citovaného stanoviska zobecnitelné i pro jiné nároky (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 8. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2327/2016, na které odkazuje Navrhovatel, není přílehlivé, protože v posuzované věci stálo na jedné straně vlastnické právo, které se nepromlčuje, námitka promlčení tedy nemohla být k dispozici ani druhé straně synallagmatického závazku v souladu s § 107 odst. 3 občanského zákoníku. Z rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2207/14, a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009, lze jediné dovodit, že rozhodující orgán vyhodnotí, zda je rychlejší a účinnější v daném řízení posouzení námítky promlčení či zda je na místě zjištění (ne)existence nároku (srov. výše citované znění stanoviska Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26. 4. 1983, sp. zn. Sc 2/83).

Finanční arbitr s ohledem na výše uvedené odmítá i námitku Navrhovatele, že porušil právo Navrhovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Finanční arbitr posuzuje spor zásadně podle právních předpisů a nemůže působit ve prospěch ani jedné strany sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat.

Podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod: „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“ Např. v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2015, sp. zn. IV. ÚS 856/14, Ústavní soud k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod dovodil, že „k takovému následku dojde teprve tehdy, jestliže by stěžovatelce bylo upřeno právo domáhat se svého nároku u nezávislého a nestranného soudu (popř. by tento soud bezdůvodně odmítl jednat a rozhodnout o podaném návrhu, případně by zůstal v řízení delší dobu nečinný), příp. v pozici žalovaného adekvátním způsobem využívat procesní prostředky ke své obraně.“ Taková situace v projednávané věci nenastala. Navrhovateli nebylo upřeno právo domáhat se tvrzeného nároku u finančního arbitra, v řízení před finančním arbitrem Navrhovatel mohl doplňovat svá vyjádření a důkazy po celou dobu řízení až do vydání Nálezu, Nález současně není překvapivý. Finanční arbitr současně rozhoduje skutkově obdobné případy shodně (viz např. rozhodnutí finančního arbitra ve věci sp. zn. FA/ZP/15/2015 nebo sp. zn. FA/ZP/547/2014 – veřejnosti dostupné na internetových stránkách Kanceláře finančního arbitra).

Právo Navrhovatele na spravedlivý proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod neznámá, že je zaručeno Navrhovateli právo na rozhodnutí podle jeho názoru a předestřené argumentace (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 131/2000: „Ke zkrácení ústavně garantovaného práva podle čl. 36 odst. 1 Listiny je třeba obecně konstatovat, že rozsah práva na spravedlivý proces, jak vyplývá z čl. 36 odst. 1 a z dalších ustanovení Listiny, není možné vykládat tak, jako by se garantoval úspěch v řízení. Právo na spravedlivý proces neznámá, že je jednotlivci zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí podle jeho názoru odpovídající skutečným hmotněprávním poměrům, ale je mu zajišťováno právo na spravedlivé občanské soudní řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.“).

Finanční arbitr posoudil uplatněné nároky Navrhovatele v souladu s právním řádem a konstantní judikaturou, při hodnocení předmětu sporu postupoval podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a přiměřeně též podle § 50 odst. 1, § 50 odst. 4 a § 52 správního řádu, která vyžadují, aby finanční arbitr při svém rozhodování vycházel ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci, volně hodnotil podklady a pečlivě přihlížel ke všemu, co vyšlo v řízení najevo. Finanční arbitr pečlivě posoudil plynutí promlčecích lhůt a po zjištění, že Instituce vznesla námitku promlčení důvodně, a poté co neshledal právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti (ukončené) Pojistné smlouvy (srov. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1772/2000, že „[z]amítá-li soud žalobu na určení, zda tu právo nebo právní vztah je či není, pro nedostatek naléhavého právního zájmu na takovém určení, není důvodu, aby současně žalobu přezkoumal po stránce věcné, neboť takový přezkum právě naléhavý právní zájem předpokládá.“), finanční arbitr návrh Navrhovatele v celém rozsahu zamítl.

5.3. Soulad námítky promlčení s dobrými mravy

K námítce nepřezkoumatelnosti závěru finančního arbitra v otázce souladu námítky promlčení s dobrými mravy odkazuje finanční arbitr na závěry Nejvyššího správního soudu v rozhodnutí ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 9 Afs 42/2013, že „[p]ovinnost soudu řádně odůvodnit své rozhodnutí není nutno dle Ústavního soudu pojímat tak široce, že by bylo třeba vždy vyslovit podrobnou odpověď na každý argument účastníka řízení (srov. nález ze dne 5. 1. 2005, sp. zn. IV. ÚS 201/04, publikovaný jako N 3/36 SbNU 19; nález ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 116/05, publikovaný jako N 108/41 SbNU 349; či nález ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 961/09, publikovaný jako N 207/54 SbNU 565)“.

Při hodnocení souladu námítky promlčení s dobrými mravy, tedy zda „uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na vydání bezdůvodného obohacení

v důsledku uplynutí promlčecí doby bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil“ (rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04), musí mít finanční arbitr na zřeteli i samotný účel institutu promlčení, kterým je snaha stimulovat subjekty k včasnému vykonání subjektivních občanských práv.

Finanční arbitr v Nálezu na základě shromážděných podkladů zjistil, že uplynutí promlčecí doby si Navrhovatel zavinil sám, když nejpozději 6. 4. 2015 disponoval znalostí o skutkových okolnostech relevantních pro uplatnění jeho práva u soudu. Navrhovateli nic nebránilo obrátit se se stížností na informace předané mu při uzavření Pojistné smlouvy na Instituci a podat žalobu k soudu. Za situace, kdy se Navrhovatel o uplynutí promlčecí doby sám přičinil, nemůže zánik nároku představovat pro Navrhovatele ani nepřiměřeně tvrdý postih ve srovnání s jím uplatňovaným právem, který by byl takové intenzity, aby odůvodnil extrémní zásah do principu právní jistoty v podobě nepřipuštění námítky promlčení.

K úmyslnému jednání (a tedy i zlé víře) Instituce při vznesení námítky promlčení, protože Instituce sjednala s Navrhovatelem úmyslně neplatnou smlouvu, odkazuje finanční arbitr např. na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 33 Odo 938/2002, který k získání úmyslného bezdůvodného obohacení judikoval, že je „*nutno prokázat existenci vědomosti žalovaného o tom, že při uzavírání smlouvy o sdružení a při přijetí vkladu od žalobkyně musel žalovaný skutečně vědět nebo být minimálně srozuměn (úmysl nepřímý) s tím, že přijetím finanční částky na svůj účet se bezdůvodně obohacuje. Takové skutkové závěry by přitom musely vyplynout z dokazování provedeného v tomto řízení, neboť Nejvyšší soud ČR je vázán skutkovými zjištěními, která učinil na základě provedeného dokazování odvolací soud. V průběhu řízení však nebyla prokázána vědomost žalovaného o tom, že může získat bezdůvodné obohacení, a že s tímto následkem svého jednání byl srozuměn. Z dokazování naopak vyplynulo, že po uzavření smlouvy a vložení finančních prostředků žalobkyní na účet žalovaného, vyplatil žalovaný žalobkyni úroky z jejího vkladu. Nelze akceptovat názor dovolatelky, že úmysl bezdůvodně se obohatit lze dovodit již z toho, že činnost žalovaného je podle platné právní úpravy zakázaná“.*

V řízení před finančním arbitrem nebylo prokázáno, že by se Instituce nechovala v souladu se smlouvou, kterou považovala za platnou, nebo že by nebyla připravena Navrhovateli plnit v případě nastalé pojistné události. Při ukončení Pojistné smlouvy vyplatila Navrhovateli odkupné. Finanční arbitr tedy musí odmítnout námítku Navrhovatele, že Instituce namítla promlčení nároku Navrhovatele ve zlé víře s úmyslem poškodit Navrhovatele, když v řízení po zohlednění konkrétních okolností případu a zejména okolností, za kterých byla námítka promlčení vznesena (platnost Pojistné smlouvy napadá Navrhovatel, a to několik let po jejich ukončení, nikoli Instituce), tento úmysl Instituce prokázán nebyl.

Finanční arbitr ani po opakovaném posouzení jednotlivých Navrhovatelem tvrzených důvodů o tom, proč by měla být námítka promlčení vznesená Institucí v rozporu s dobrými mravy, tuto nemravnost neshledal, tedy neshledal, že by byly dány v tomto případě takové výjimečné okolnosti předpokládané soudní judikaturou nebo že by vznesení námítky promlčení bylo šikanózním výkonem práva ze strany Instituce.

5.4. Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení

Finanční arbitr v Nálezu dovedl, že právo na vydání bezdůvodného obohacení v podobě zaplaceného pojistného z titulu neplatnosti Pojistné smlouvy se promlčelo v subjektivní dvouleté promlčecí době (§ 107 občanského zákoníku) plynoucí od vyplacení odkupného, proto již neposuzoval běh objektivní promlčecí doby, když vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby je takový, že skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí, i když ještě běží druhá promlčecí doba, viz např. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009.

Navrhovatel svými námitkami brojí proti určení počátku subjektivní promlčecí doby, jak ho posoudil finanční arbitr, a tvrdí, že se o neplatnosti Pojistné smlouvy z důvodů nepřevzetí pojistného rizika a absence podstatné náležitosti pojistné smlouvy nemohl dovědět z výplaty odkupného.

Finanční arbitr opakovaně odkazuje na ustálenou judikaturu, ze které vyplývá, že za počátek dvouleté subjektivní promlčecí doby je nutné považovat okamžik, kdy se oprávněný dozví, že došlo na jeho úkor k bezdůvodnému obohacení a kdo je nabyt (ke vzniku škody a kdo za ni odpovídá). Rozhodná je přitom znalost v rovině skutkových zjištění a nikoli právní kvalifikace (srov. např. závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. II. ÚS 3358/14: *„Z hlediska posouzení počátku běhu dvouleté promlčecí lhůty je rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je rozhodující subjektivní moment, kdy se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy je takovou rozhodující vědomostí znalost oprávněného těch skutkových okolností, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná. Není přitom významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná.“*, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001).

Navrhovatel dovozuje důvod neplatnosti Pojistné smlouvy z absence přenesení a převzetí pojistného rizika a z rozporu se zákonem o pojišťovnictví. Navrhovatel argumentuje, že z pojistných podmínek není zřejmé, z jaké části zaplaceného pojistného Instituce nakupuje počáteční jednotky a pak není možné určit, jaké množství počátečních podílových jednotek bude na podílovém účtu Navrhovatele v konkrétní dobu. V důsledku toho tedy není jasné, jaký bude poplatek na počáteční náklady. Navrhovatel argumentuje, že ujednání o počátečních podílových jednotkách (čl. 2 písm. g) Zvláštních pojistných podmínek je neurčitě a tudíž neplatné. Vzhledem k neplatnosti ujednání o počátečních jednotkách je neplatné i věcně související ujednání o akumulacích jednotkách. Navrhovatel uzavírá, že je tedy neurčitě sjednán rozsah pojistného plnění a Pojistná smlouva je neplatná, protože neobsahují podstatnou náležitost.

Skutkové zjištění ohledně počátku běhu subjektivní promlčecí doby finanční arbitr čerpal ze shromážděných podkladů. Finanční arbitr v Nálezu dovedl, že takovým subjektivním okamžikem pro Navrhovatele byl okamžik, kdy mu Instituce vyplatila odkupné. Instituce dne 10. 3. 2015 oznámila Navrhovateli, že mu na účet poukáže odkupné ve výši 11.750 Kč u Pojistné smlouvy. Finanční arbitr neměl v řízení prokázáno, kdy Instituce výše uvedená oznámení doručila Navrhovateli, ani kdy mu vyplatila odkupné. Podle § 58 zákona o pojistné smlouvě je *„[o]dkupné splatné do 3 měsíců ode dne, kdy pojistitel obdržel žádost o výplatu odkupného“*. Navrhovatel v řízení potvrdil, že mu Instituce vyplatila odkupné, když výši požadovaného bezdůvodného obohacení odvozuje jako rozdíl mezi zaplaceným pojistným a vyplaceným odkupným a zároveň nenamítá, že by se Instituce dostala s výplatou odkupného do prodlení. Finanční arbitr proto dovedl, že Navrhovatel obdržel od Instituce odkupné nejpozději dne 6. 4. 2015, tj. do tří měsíců ode dne, kdy Instituci doručil dne 6. 1. 2015 výpověď Pojistné smlouvy.

Nejpozději v tento okamžik měl Navrhovatel informace o tom, že utrpěl finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou, resp. že se Instituce na jeho úkor obohatila v souvislosti s jím tvrzenou neplatností Pojistné smlouvy z důvodu neurčitosti ujednání o počátečních jednotkách i věcně související ujednání o akumulacích jednotkách, tj. poplatku na počáteční náklady a z toho plynoucí neurčitost sjednaného pojistného plnění jako podstatné náležitosti. Od tohoto okamžiku pak Navrhovateli nic nebránilo, aby mohl podat žalobu k soudu, neboť otázka, zda finanční ztrátu žalovat na plnění či jako náhradu škody nebo vydání

bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy nebo jejích jednotlivých ujednání či zda za tuto ztrátu nikdo neodpovídá, je pouze otázkou právního posouzení, nikoliv skutkovou otázkou (srov. např. závěry Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 17. června 2008, sp. zn. 28 Cdo 1840/2008), a Navrhovatel neprokázal, že by po tomto rozhodném datu zjistil nové rozhodné skutkové okolnosti týkající se možné neplatnosti Pojistné smlouvy nebo jejích jednotlivých ujednání.

Finanční arbitr k Nálezu doplňuje, že subjektivní promlčecí lhůta by v případě argumentace Navrhovatele o neplatnosti Pojistné smlouvy z důvodu nepřevzetí rizika musela začít plynout od okamžiku uzavření Pojistné smlouvy, protože již v ten moment Navrhovatel svým podpisem potvrdil pojistnou částku ve výši 2.000 Kč, kterou v návrhu na zahájení řízení uvádí jako důvod neplatnosti vzhledem k výši placeného pojistného. Navrhovatel nejpozději dnem podpisu Pojistné smlouvy znal výši pojistné částky a výši pojistného, které měl u Pojistné smlouvy Instituci platit, a znal tedy všechny skutkové okolnosti, které v návrhu na zahájení řízení a v Námitkách uvádí, jako další důvod neplatnosti Pojistné smlouvy.

Nadto Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 30. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 968/99 dovedil, že „[p]ro stanovení počátku běhu objektivní promlčecí doby ve smyslu § 107 odst. 2 obč. zák. je rozhodující okamžik, kdy bezdůvodné obohacení vzniklo. Ke splnění předpokladů pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby (§ 107 odst. 1 obč. zák.) pak nemůže dojít předtím, než bezdůvodné obohacení vůbec vznikne. Subjektivní promlčecí doba proto může začít běžet nejdříve s počátkem lhůty objektivní. Bezdůvodné obohacení získané plněním z právního důvodu, který odpadl, vzniká okamžikem, kdy odpadl právní důvod již poskytnutého plnění“.

Subjektivní promlčecí doba nároku na vydání bezdůvodného obohacení z důvodu absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy z důvodu nepřevzetí pojistného rizika v posuzovaném případě počala běžet současně s počátkem běhu objektivní promlčecí doby, tedy uhrazením každého jednotlivého pojistného, přičemž z vyjádření Navrhovatele i Instituce vyplývá, že po ukončení pojištění z Pojistné smlouvy již Navrhovatel neprovedl žádnou úhradu pojistného na Pojistnou smlouvu. Subjektivní promlčecí doba uplatněného nároku marně uplynula nejpozději dne 1. 3. 2017, tedy před podáním návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem.

Navrhovatel tedy již nejpozději od 1. 3. 2015 disponoval potřebnými údaji k uplatnění jeho tvrzeného práva a nic mu nebránilo podat žalobu.

Z tvrzení Navrhovatele ani z předložených důkazů finanční arbitr nezjistil, že by se od ukončení Pojistné smlouvy Navrhovatel dozvěděl o nových rozhodujících skutkových okolnostech, které by na běh promlčecí doby měly vliv. Otázka, zda finanční ztrátu žalovat jako náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy nebo jejího jednotlivého ustanovení či zda za tuto ztrátu nikdo neodpovídá, je pak otázkou právního posouzení, nikoliv skutkovou otázkou.

Finanční arbitr neshledává v námitkovém řízení důvody měnit své právní závěry učiněné a odůvodněné v Nálezu a nezbyvá mu než opakovaně konstatovat, že pokud Navrhovatel zahájil řízení před finančním arbitrem až dne 27. 7. 2017, učinil tak po marném uplynutí subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení z důvodu tvrzené neplatnosti Pojistné smlouvy.

Subjektivní promlčecí doba v tomto případě marně uplynula nejpozději 6. 4. 2017 a uplatněný nárok na zaplacení částky ve výši 45.250 Kč tak finanční arbitr nemůže Navrhovateli z důvodu promlčení přiznat.

5.5. Návrh na určení neplatnosti Pojistné smlouvy

Určení neplatnosti smlouvy samo o sobě, tedy aniž by bylo možné z něj dovodit a přiznat právo na plnění, je možné pouze tehdy, pokud na tomto určení prokáže účastník řízení, resp. v posuzovaném případě Navrhovatel, právní zájem (srov. § 142 odst. 1 správního řádu, příp. analogicky § 80 občanského soudního řádu).

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“. Finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“ (§ 142 odst. 2 správního řádu).

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzoval finanční arbitr „nezbytnost“ právního zájmu na požadovaném určení analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví: „Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Samotné správní soudy vycházejí při hodnocení naplnění podmínek „nezbytného“ právního zájmu z právních názorů k § 80 občanského soudního řádu, což jen podtrhuje podobnost podmínek vyžadovaných pro vydání deklaratorního rozhodnutí podle správního řádu a občanského soudního řádu. Finanční arbitr odkazuje např. na závěry Krajského soudu v Plzni v rozhodnutí ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 30 A 121/2014, který k řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu dovodil, že „[z]vláštní pozornosti si tu zaslouží zákonná podmínka „kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv“. Ohledně ní zaujala odborná literatura tyto názory: „žadatel musí v řízení prokázat, že vydání deklaratorního rozhodnutí v určité věci je nezbytné pro uplatnění jeho práv, tedy např. pro uplatnění jeho práv v jiném správním řízení nebo v jiném řízení před orgánem veřejné moci. V § 142 odst. 3 je stanoveno, že pro dokazování v řízení o určení právního vztahu platí obdobně ustanovení § 141 odst. 4, tedy ustanovení o způsobu dokazování ve sporném řízení. V řízení o určení právního vztahu tedy důkazní břemeno a povinnost zjišťovat podklady pro rozhodnutí leží zejména na žadateli, který musí prokázat, že je vydání deklaratorního rozhodnutí nezbytné pro uplatnění jeho práv. To eliminuje možnou „inflaci“ deklaratorních rozhodnutí, resp. to, aby byla deklaratorní rozhodnutí vydávána jaksi „preventivně“, tzn. aniž by byla pro žadatele aktuálně potřebná.“ [Josef Vedral: Správní řád. Komentář. 2. vyd. Praha 2012, str. 1099] a „Další podmínkou pro zahájení řízení o určení právního vztahu a vydání deklaratorního rozhodnutí je, že je to nezbytné pro uplatnění práv žadatele. Jinak řečeno, žadatel vydání rozhodnutí nutně potřebuje pro svůj další postup a nejde mu o to „mít pouze listinu s razítkem“. Toto omezení slouží k tomu, aby nebyly řešeny spory akademické či věci, které již nejsou nijak aktuální, nebo věci, které nemají pro nikoho význam. Je věcí účastníka, resp. žadatele, aby předložil takové důkazy, na jejichž základě bude moci správní orgán v jeho právní moci rozhodnout.“ [Lukáš Potěšil a kol.: Správní řád. Komentář. 1. vyd. Praha 2015, str. 642].

K podmínkám řízení o určení právního vztahu podle § 142 správního řádu se Poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu vyjádřil takto: „Výše popsané podmínky řízení o určení právního vztahu jsou obdobné podmínkám podání určovací žaloby podle § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a proto lze při zkoumání § 142 správního řádu vycházet přinejmenším analogicky z výkladu a právních názorů vyjádřených v judikatuře k občanskému soudnímu řádu.“ (závěr č. 118 ze zasedání dne 5. 10. 2012).

Před civilními soudy se určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem [do 31. 12. 2013 podle § 80 písm. c) o. s. ř., od 1. 1. 2014 podle § 80 o. s. ř.]. K tomu se v odborné literatuře prezentují zejména tyto názory: „Naléhavý právní zájem o určení právního vztahu nebo práva je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým; žaloba domáhající se určení nemůže být zpravidla opodstatněná tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. ... Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva.“ [Ljubomír Drápal – Jaroslav Bureš a kol.: Občanský soudní řád I. Komentář. 1. vyd. Praha 2009, str. 527 a 528].

[...] Jelikož žalobce neargumentuje žádným konkrétním řízením, kdy se nebo by se kvůli nevydání rozhodnutí podle § 142 správního řádu dostal do nouze tvrzení nebo důkazní nouze, lze mít za to, že neprokázal, že vydání takového rozhodnutí je nezbytné pro uplatnění jeho práv, resp. že je na něm naléhavý právní zájem.“

Ani po opětovném posouzení věci v námitkovém řízení finanční arbitr neshledal důvody pro to, aby musel jakkoli měnit svůj závěr o zamítnutí návrhu na určení neplatnosti Pojistné smlouvy pro neshledání nezbytného (naléhavého) právního zájmu. Pojištění založené Pojistnou smlouvou již netrvá a smluvní strany nejsou z Pojistné smlouvy navzájem zavázány.

6. K výroku rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr po posouzení Námitek Navrhovatele nezjistil, že by se Nárok Navrhovatele na vrácení pojistného, které uhradil před skončením pojištění z Pojistné smlouvy a které by mohlo mít povahu bezdůvodného obohacení z tvrzených důvodů absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy, nepromlčel před zahájením řízení před finančním arbitrem.

Finanční arbitr postupoval správně, když se vzhledem k zachování hospodárnosti řízení nezabýval samotným meritem věci poté, co shledal námitku Instituce o promlčení nároků Navrhovatele jako důvodnou.

Finanční arbitr současně nezjistil právní zájem Navrhovatele na určení neplatnosti Pojistné smlouvy ani neshledal, že by ve věci rozhodl věcně nesprávně, ani že by Nález a řízení, které mu předcházelo, bylo v rozporu s právními předpisy.

Na základě výše uvedené skutečnosti rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■
Instituce – datová schránka bcmp6yp

